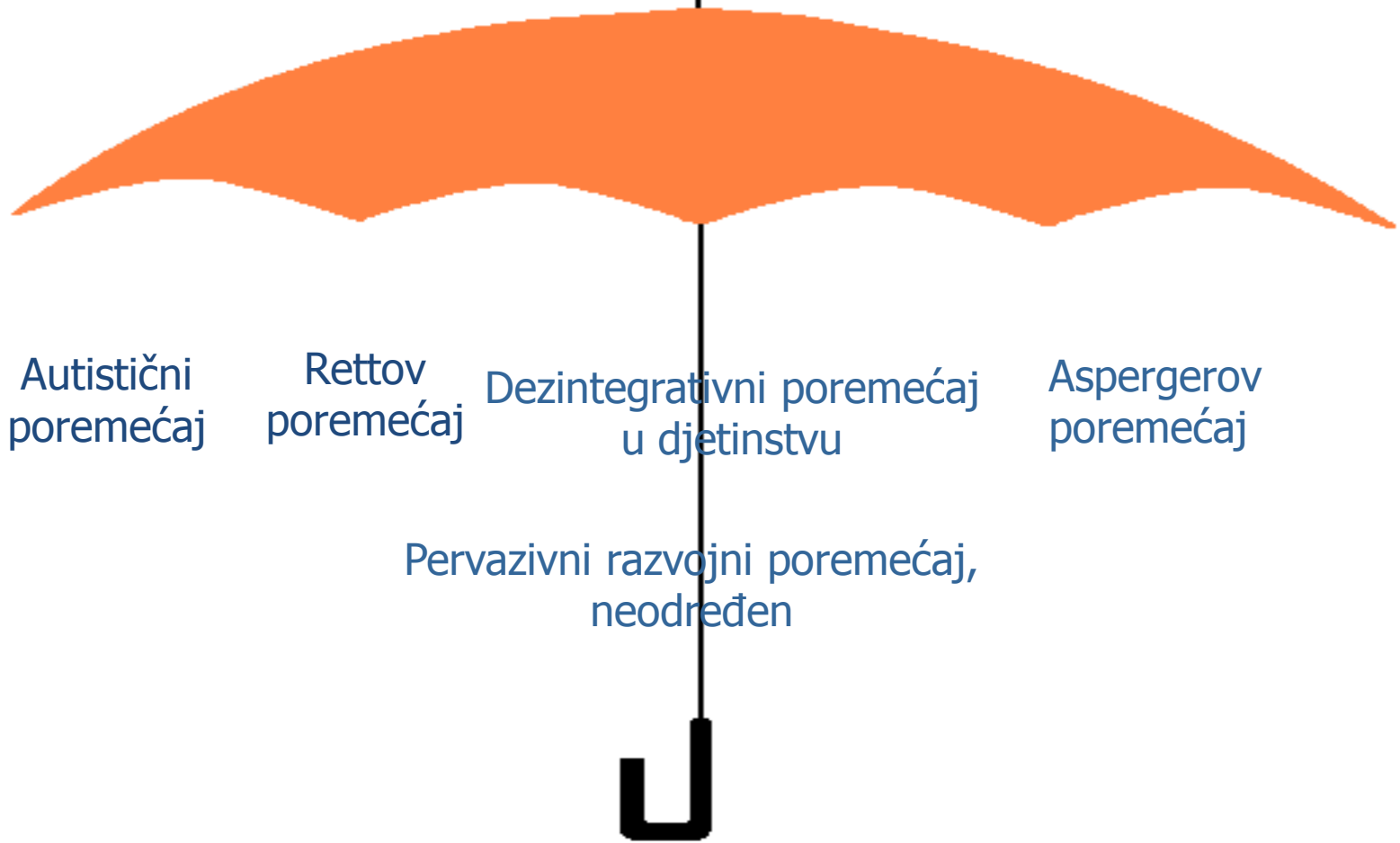

Poremećaji iz autističnog spektra

Sanja Šimleša
Odsjek za logopediju
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Pervazivni razvojni poremećaji (DSM - IV)

GOVOR

JEZIK

KOMUNIKACIJA

Komunikacija:

- *ne odazivaju se na ime*
- *oskudan kontakt očima*
- ne uvlače druge u svoje aktivnosti; ne dijele iskustvo s drugima
- komuniciraju u instrumentalne svrhe
- ne iniciraju niti odgovaraju na pokušaje drugih za suradnjom

Komunikacija

- Ne razumiju da se putem komunikacije utječe na druge i tako smanjeno primaju poruke od okoline i propuštaju brojne prilike za učenje komunikacije i jezika
- Komunikacijske teškoće proizlaze iz poteškoća u teoriji uma (razumijevanje namjera, želja, vjerovanja drugih ljudi)

Jezik

3/4 djece na autističnom spektru ulaze u fazu jezične komunikacije

- nesrazmjer između jezičnog razumijevanja i proizvodnje (više govore negoli razumiju)
- jezik usvajaju putem asocijacija i jednostavnom imitacijom
- pojava izravne i odgođene eholalije
- poteškoće u uporabi riječi kojima se mijenja značenje ovisno o kontekstu (prijedlozi, zamjenice)
- neobičnosti u uporabi jezika (uglavnom očuvana struktura)
- poteškoće u naraciji

Govor

- Obilježen siromašnom prozodijom
- Intonacija je rigidna i monotona
- Tempo: ili prebrz ili nedostatno fluentan
- Slaba modulacija glasnoće (npr. govor je preglasan iako je komunikacijski partner blizu)

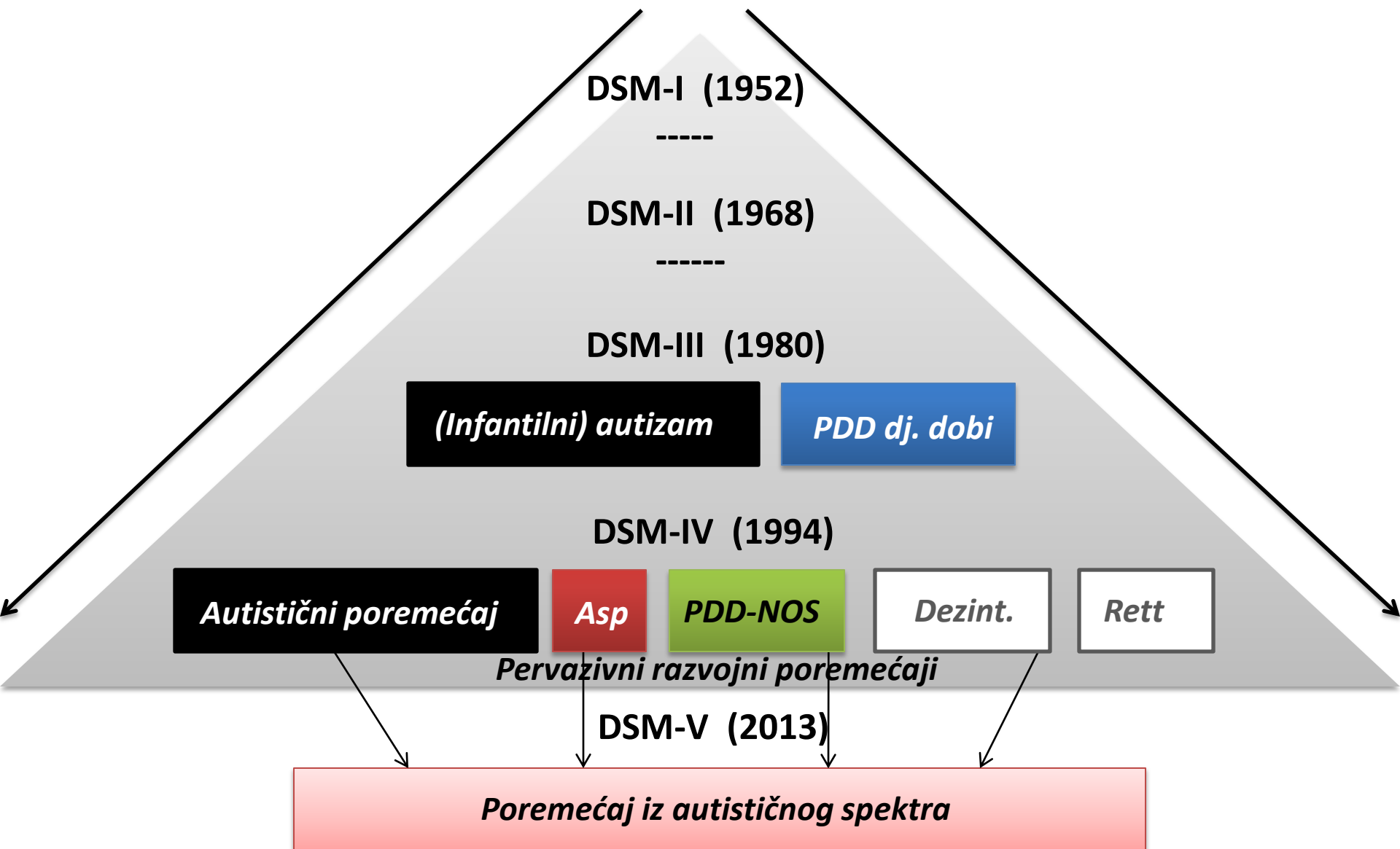
Ostala klinička obilježja

- selektivnost u izboru hrane
- dobro razumiju emocionalne signale
- inzistiranje na istome redosljedu, istim putevima
- niska razina tolerancije na određene podražaje
- česti regulacijski problemi (s uspavlivanjem, spavanjem)
- uživanje u tjelesnim igrama
- repetitivne aktivnosti (npr; vrtnja predmeta)
- usmjerenost na detalje

Prevalencija

Prema zadnjim podacima (2008.) Center of Disease Control 11,3 /1000 djece ili, svako 88 dijete u SAD ima simptome PAS

Odakle (odjednom) toliki broj djece?

1. STUPANJ PROBIRA

Opća populacija

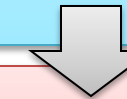
M-CHAT /CHAT
ESAT
STAT
CSBS-DP upitnik
PDDST – 1.stupanj.

2. STUPANJ PROBIRA

Populacija djece koja je "pala" na prvom stupnju probira

CSBS-DP (uzorak ponašanja)
PDDST- 2. stupanj
SCQ (unaprijeđena verzija ASQ)
ABC
STAT
CARS
GADS / GARS-2
BISCUIT

DIJAGNOZA

Razvojna procjena +
ADI-R
ADOS

DSM-IV kriteriji
ICD-10 kriteriji

Indikacije za razvojnu procjenu

Dijete ne brblja u dobi od 12 mjeseci.

Dijete ne koristi niti jednu gestu (pa-pa, pokazivanje prstom i sl.) u dobi od 12 mjeseci.

Dijete ne govori u dobi od 16 mjeseci.

Dijete ne spaja spontano riječi (ne eholalija!) u dobi od 24 mjeseca.

BILO KAKVA regresija u jeziku ili socijalnim vještina u BILO KOJOJ dobi.

Smjernice preuzeli i Child Neurology Society i American Academy of Pediatrics

“MITOVI” O AUTIZMU

Djeca s autizmom ne uspostavljaju kontakt očima.

Unutar svakog djeteta s autizmom “leži” mali genij.

Djeca s autizmom ne pokazuju privrženost i emocionalnu toplinu.

Ako dijete napreduje u razvoju, ono nema autizam.

Autizam se može izliječiti.

Roditelji svojim ponašanjem utječu na nastanak autizma.

Djeca s autizmom ne vole ljude.

Učestalost pojave autizma je niska.

Kako ujednačiti kriterije?

Važno je oduprijeti se uspoređivanju djeteta koje je na procjeni s “prototipnim” djetetom s autizmom koje “živi” u našoj glavi!

Dijete koje gledam
nema autizam, jer
ipak više gleda u oči
nego moje
prototipno dijete.

Kriterij uvijek treba biti dijete urednog razvoja!

Kako ujednačiti kriterije?

Važno je uzeti u obzir cjelokupan djetetov profil (“omjer” različitih sposobnosti).

Poremećaj pažnje
i hiperaktivnosti

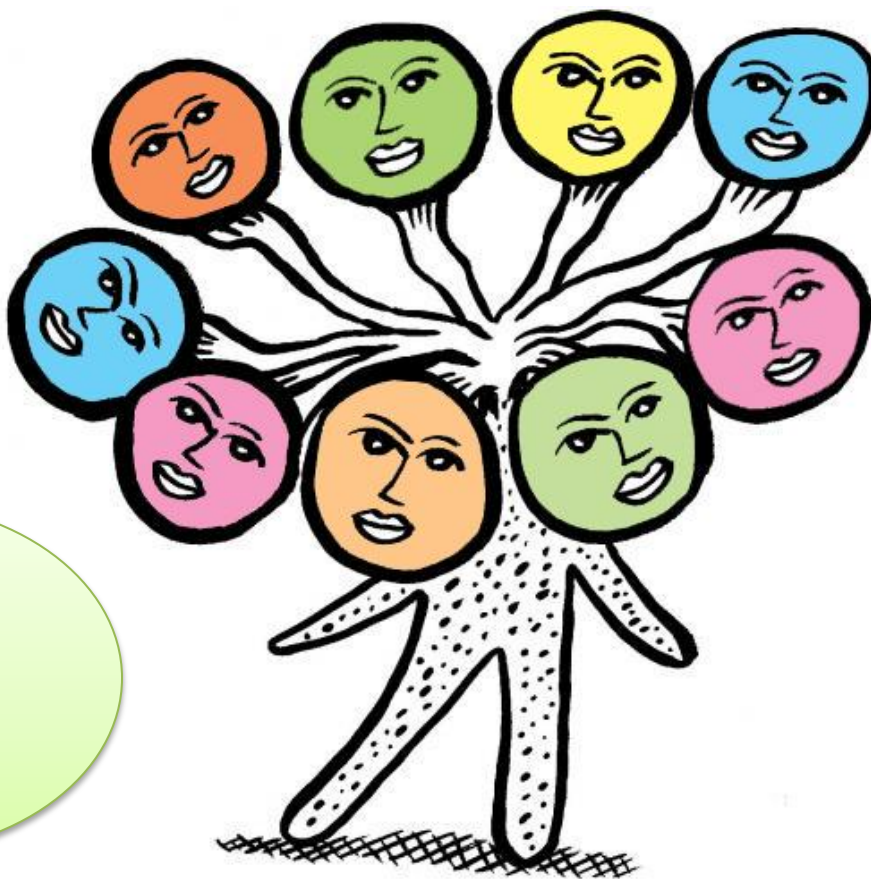
Teško
odgojivo
dijete

Poremećaj
senzoričke
integracije

Razvojna
disfazija

Usporen
razvoj
govora

Usporen
psihomotorički
razvoj

Kako ujednačiti kriterije?

MJERNI INSTRUMENTI

“opći” + specifični za PAS

+

KLINIČKO OPAŽANJE

s naglaskom na opažanje
i interpretaciju spontanog ponašanja

Primjer zadatka iz ADOS-a

- **Odazivanje na ime**

Cilj ovog zadatka je promatrati dosljednost djetetova odazivanja na hijerarhiju zvučnih podražaja: (a) ispitivač ga doziva po imenu, (b) roditelj/skrbnik ga doziva po imenu, (c) roditelj/skrbnik proizvodi poznati zvuk ili doziva dijete na način koji ukazuje na fizički kontakt (npr. „Sad ću te uhvatiti!“) (d) dodirivanje djeteta.

-

-

-

-

-

Kodiranje:

- Ova ocjena kodira djetetovo odazivanje na svoje ime uslijed specifičnih pokušaja dozivanja. Puno odazivanje je definirano kao okretanje prema osobi koja dijete doziva i *uspostavljanje kontakta očima* s tom osobom.
- 0 = Gleda prema ispitivaču i odmah uspostavlja kontakt očima u barem jednom od prvih dva jasna ispitivačeva pokušaja (dozivanja isključivo imenom).
- 1 = Uspostavlja kontakt očima s ispitivačem neposredno nakon ispitivačeva trećeg ili četvrtog pokušaja dozivanja isključivo imenom ILLI gleda prema roditelju/skrbniku i uspostavlja kontakt očima odmah pri prvom ili drugom pokušaju dozivanja isključivo imenom.
- 2 = Ne uspostavlja kontakt očima niti s ispitivačem niti s roditeljem/skrbnikom nakon četiri pokušaja dozivanja imenom, ali nakratko mijenja smjer pogleda (bez kontakta očima), ILLI pogledava barem jednom kada čuje zanimljivu ili poznatu vokalizaciju ili verbalizaciju (npr. coktanje jezikom; „Sad ću te dohvatiti!“)
- 3 = Ne pogledava prema ispitivaču ni roditelju/skrbniku ni nakon jednog čisto verbalnog ili vokalnog pokušaja zadobivanja pažnje.
-

Kodiranje

- **. Spontano započinjanje združene pažnje**
- Ova ocjena kodira djetetove pokušaje privlačenja pažnje ostalih osoba na predmete koje ni ono ni ostali ne dodiruju. To ne uključuje pokušaje koji su slični, ali im je svrha postavljanje zahtjeva.
- **0 =** Koristi jasno integriran kontakt očima za upućivanje na predmet koji je izvan dohvata tako što gleda prema predmetu, zatim prema ispitivaču ili roditelju/skrbniku, pa opet prema predmetu. Kontakt očima može biti popraćen pokazivanjem i/ili vokalizacijom. Jedan jasan primjer pokušaja privlačenja tuđe pažnje na predmet (a ne samo upućivanja na predmet) dovoljan je za ovu ocjenu.
- **1 =** Djelomično upućuje na predmet koji je očigledno izvan dohvata. Moguće je da spontano gleda prema predmetu i pokazuje na njega i/ili vokalizira, ali nijedno od toga ne usklađuje s gledanjem prema drugoj osobi, Ili gleda prema predmetu, a zatim gleda ili pokazuje prema ispitivaču ili roditelju/skrbniku, ali ne vraća pogled prema predmetu.
- **2 =** Ne javlja se ništa slično spontanom započinjanju združene pažnje čiji bi cilj bio upućivanje na predmet koji je izvan dohvata.
-

Primjer zadatka iz ADOS-a

- Da li si nekad imao probleme u komunikaciji s ljudima kojima si okružen?
- Da li drugi ljudi čine neke stvari koje te ljute? Koje su to stvari?
- Da li te je netko zadirkiavao? Što misliš zašto?
- Da li ti radiš neke stvari koje ljute druge ljude?
- Da li si to nekad pokušao promijeniti? Da li ikada pokušao napraviti nešto tako da te drugi prestanu zadirkiivati? Što je to bilo?

Procjena djece s autizmom istovremeno je i znanost i umjetnost.

Volkmar i Weisner, 2009; str. 55

HVALA NA PAŽNJI!